గృహప్రవేశం

– పింగళి భట్టిప్రోలు బాలాదేవి

స్కూలు నుంచి అప్పుడే ఇంటికి వచ్చింది ఆనంద. "వంశీ మామయ్య గృహప్రవేశానికి రమ్మని ఫోన్ చేసాడు" చెప్పింది చిన్నకూతురు సరిత. వంశీ తన పెద్ద తమ్ముడు. గృహప్రవేశం అన్న మాట వినే సరికి తండ్రి మురళీకృష్ణ గుర్తొచ్చాడు ఆనందకి..

ఇరవై ఏళ్ళ క్రిందట. అయిదవ తారీకు. నవంబర్ నెల. ఆరోజే నాన్న ఇంటికి గృహప్రవేశం. నలుగురు మొగపిల్లలూ, ముగ్గురు ఆడపిల్లలూ ఉన్నా, ఒక్క బి.ఎస్సీ చదువుతున్న ఆఖరి తమ్ముడు బాలకృష్ణ తప్ప ఇంకెవ్వరూ నాన్నవాళ్ళతో ఉండడంలేదు... ఐతే సరిగ్గా ముహూర్తం సమయానికి బాలకృష్ణకి పరీక్షలు అవుతున్నాయి. అమ్మా నాన్న పీటల మీద కూర్చునేటప్పుడు తనూ అక్కడలేడు.. పెద్దన్నయ్యలిద్దరూ పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్తులు. అత్తవారిళ్ళకు వెళ్ళడానికి, దేశపర్యటనకూ, ఎవరెవరో బంధువుల ఇళ్ళకీ వెళ్ళడానికీ, శలవులన్నీ ఖర్చు పెట్టేసుకోవడం వల్ల, వాళ్ళకీ గృహప్రవేశానికి వెళ్ళడానికి తీరుబడి కాలేదు. అక్క శ్యామలకి నెలలు నిండబోతున్నాయి. బావ అమెరికా వెళ్ళాడు. చిన బావ చిన్నక్క డాక్టర్లు. సెలవు దొరకలేదు. అది వెళ్ళడానికీ వీలు కాలేదు. అధమం తానన్నా వెళ్ళాలనుకుంది. కాని తన భర్త పని చేస్తున్న జూట్ మిల్‌లో స్ట్రైక్ వల్ల అక్కడే డ్యూటీ, భోజనం, నిద్రతో ఇంటికి రావడానికి కూడా వీలు కాలేదు మూడు రోజుల నుంచీ, తనకేమో నెలల చంటి పిల్లవాడు. అత్తగారు జబ్బుమనిషి, మామగారు ఎప్పుడూ సంఘసేవతో తిరుగుతూ ఇంటి వ్యవహారలే పట్టించుకోడు. దాంతో తానూ వెళ్ళలేకపోయింది. మూడో తమ్ముడు రెసిడెంటు డాక్టరు వాడూ వెళ్ళలేక పోయాడు..

అది నాన్న ఇల్లు అనడం కన్న హౌసింగ్ బోర్డ్ వాళ్ళ ఇల్లు అనడం సబబు. స్టేట్‌గవర్నమెంట్‌లో పెద్ద ఉద్యోగం చేసినా నీతీ నిజాయితీ ఉన్న మనిషి నాన్న. ఉద్యోగం చేసినంత కాలం పిల్లల చదువులతో, కుమార్తెల పెళ్ళిళ్ళతో తన సిగరెట్ల అలవాటుతో ఎప్పుడూ ఎర్రని ఏగానీ బాంక్‌బేలన్స్ లేకుండా రిటైరయ్యారు.

అమ్మ "మనం ఇల్లు కట్టుకుందామండి" అంటే,

"మనకిల్లెందుకు? మన ఏడుగురి పిల్లలకి ఇళ్ళుంటాయి. ఒక్కొక్కరి దగ్గర కొన్ని నెలలు గడిపేస్తే సరిపోతుంది. పెన్షన్ ఎలాగూ వస్తుంది మనకి – అప్పటికి ఈలోకంలో నేనుంటే. లేక ఫామిలీ పెన్షన్ అన్నా వస్తుంది, గ్రాట్యుయిటీ, గ్రూప్ ఇన్సూరెన్స్‌తో పాటు. అయినా తెలివి తక్కువ వాళ్ళు ఇళ్ళు కట్టుకుంటారు. తలివైనవాళ్ళు అందులో బ్రతుకుతారు" అనేవారు.

అమ్మకి కోపం వచ్చేది." అంటే మన పిల్లలు తెలివి తక్కువ వాళ్ళనా మీ ఉద్దేశం?" అనేది.

అమ్మకు మటుకు ఎవళ్ళ దగ్గరా వారం పదిరోజులకన్నా ఎక్కువ రోజులు ఉండడం ఇష్టం లేదు. తన వంటిల్లూ, గాస్ స్టవ్, ఫ్రిజ్జు, కుక్కరూ వగైరాలతో ఎప్పుడూ సతమతమవుతుండేది ఆమె. పనిమనుషులు దొరక్క అంట్లు తోమడం దగ్గరనుండీ అన్నీ తానే

చేసుకోవలసి వస్తుంది. ఐతే నాన్న ఉద్యోగం చేసేటప్పుడు కూడా ఇద్దరు ముగ్గురు బంట్రోతులూ, పనిమనుషులూ ఉన్నా, ఏదో కూరలు తరిగి పెట్టడం, బజారు సామాన్లు తేవడం, బియ్యం, పప్పులూ, గోధుమ నూకా చెరిగించడం తప్ప ఇంకే పనులు వాళ్ళను చెయ్యనిచ్చేది కాదు. కోడళ్ళూ మంచి వాళ్ళే. ఎప్పుడన్నా వాళ్ళ దగ్గరకి వెళ్ళినప్పుడు కూడా "మీ కెందుకు శ్రమ అత్తయ్యగారూ, మేగజైన్లు చదువుకుంటూ రెస్ట్ తీసుకోండి." అని తమ వంటింట్లోకి ఆమెని అడుగుపెట్టనిచ్చేవాళ్ళు కాదు. తన పనులు తాను చేసుకోవడం అలవాటయిన ఆమెకి వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో ఉన్నన్నాళ్ళూ ముళ్ళమీద ఉన్నట్లుండేది. అందువల్లనే అప్పుడప్పుడూ "ఎక్కడో ఒక రెండు గదులూ, వంటిల్లూ, డైనింగ్ హాలూ ఉన్న ఇల్లైనా మనకుంటే బావుంటుంది" అని తన పద్ధతిలో నెమ్మదిగా నాన్నతో కదిలించేది. ఆయన నవ్వి "చూద్దాంలే. ఇదిగో ఏ లాటరీనో తగిలి డబ్బు వస్తే ఆ పని చేద్దాం." అనేవారు.

రిటైరయ్యేముందు హౌసింగ్ బోర్డు వాళ్ళు అడ్వర్టయిజు మెంటు పేపర్లో చూసి, అప్లికేషను పెట్టి ముందుగా కట్టవలసిన ఎర్నస్ట్ మనీ డిపాజిట్టు కోసం ప్రావిడెంటు ఫండ్ నుండి అప్పు తెచ్చి కట్టేసారు. ఏదో రూల్సు చూపించి, "నువ్వు మిడిల్ క్లాస్ ఇన్‌కమ్ గ్రూప్‌కి పనికిరావు, నీ జీతం ఎక్కువ..." అన్న వంకతో ఆయన దరఖాస్తును తిరస్కరించి డబ్బు వాపసు చేసేవాళ్ళు. ఆయన చేతికి డబ్బు వస్తే ఉంటుందా? ఏమనవడికో సైకిలు, మొగపిల్లలకి వాచీలు కొనిపెట్టడానికో, ఏ బంధువులు ఇచ్చింది తీర్చడానికో ఖర్చు పెట్టేసేవాళ్ళు - తెచ్చిన అప్పు తీర్చడానికి జీ.పీ.ఎఫ్.లో ప్రతీనెలా ఎక్కువ డబ్బు కట్టవలసి వచ్చి నానా బాధలూ పడ్డారు.

రిటైర్మెంట్ ముందుగా ఎరన్డ్‌లీవ్ ఎన్‌కేష్ మెంటు చేసుకున్న డబ్బు పదమూడువేలు వచ్చింది. సహజంగానే నెలనెలా వచ్చే పెన్షను డబ్బు జీతంకంటే చాలా తక్కువైంది. అప్పటికి ఎం.ఐ.జి ఇంటికి అర్హత వచ్చింది. హౌసింగ్ బోర్డువారు ఎర్నస్టు మనీ డిపాజిట్టు ఉంచేసుకుని అంగీకారంగా మరో అయిదువేలు ముందుగా కట్టమన్నారు. ఇల్లు అలాట్ మెంటు అయ్యాక మరో పదివేలు కట్టాలనీ, మిగతా ఇంటి ఖరీదు ఇన్‌స్టాల్ మెంట్సుగా కట్టాలనీ తాఖీదు పంపారు.

ఎక్కడో అస్సాంలో పనిచేస్తున్న బావగారు అక్కకి సాయంగా కొన్నాళ్ళుండమని అడగడంతో అక్కడికి వెళ్ళడానికి, రెండో అన్నయ్య ఏదో ఆపరేషనుకని ఒకసారీ, జాండీసు వచ్చిందని మరోసారి, తనకేదో ఊరికి బదిలీ అయిందని లగేజి పాకింగ్‌కి సాయం రమ్మని ఒకసారీ, మనవళ్ళ, మనుమరాళ్ళ బారసాలఖర్చులకీ, తన పెళ్ళిచూపుల కోసం చెప్పులరిగిపోయేటట్లు హైదరాబాద్‌లో ఈ చివర సైదాబాద్ నుంచి ఆ చివర మౌలాలీ వరకు ఉన్న అన్ని బస్తీలు తిరగడమే కాకుండా ఢిల్లీ, మద్రాసు, రాజమండ్రి కాకినాడ మొదలైన చోట్లకి అమ్మతో పాటు తిరగిరావటం వీటితో ఎరన్డ్ లీవ్ సరెండర్ డబ్బు ఖర్చయిపోయి, అప్పటికి నాన్న చేతిలో రెండువేల చిల్లరే ఉంది.

మూడవ వాడు నాన్న రిటైరయిన సంవత్సరమే ఎం.బి.బి.యస్. మొదటి సంవత్సరంలో చేరడంతో వచ్చిన పెన్షన్ డబ్బు సుమారు సగం పైగా వాడికే ఖర్చయింది..

రకరకాల సిల్లీ కారణాలవల్ల అప్పటికింకా గ్రాట్యుయిటీ డబ్బు చేతికందలేదు. అన్ని ఆఫీసుల్లోనూ రెడ్ టేపిజం వల్ల పెన్షనులో అడ్వాన్సుగా తీసుకుందామనుకున్న కమ్యుటేషన్ మొత్తం కూడా మంజూరు కాలేదు.

ఉద్యోగాలు చేస్తున్న అన్నలిద్దరికీ ఉత్తరాలు రాశారు నాన్న 'ఏమైనా సహాయం చేస్తారా?" అని.. పెద్దన్న మద్రాస్‌లో ఏదో హౌవుసింగ్ కాంప్లెక్సులో డబ్బు కట్టడానికి అప్పు తీసుకోవడం వల్ల ప్రస్తుతం వస్తున్న జీతం తనకే చాలటం లేదని, డబ్బు పంపడానికి వీలు కాదనీ వ్రాశాడు. రెండో అన్న తాము కొన్న ఫ్రిజ్, టీవీ, టూ ఇన్ - వన్ వగైరాల హైర్ పర్చేజ్ డబ్బు ఇన్‌స్టాల్ మెంట్లు కట్టడంలో తనకూ చాలా ఇబ్బందిగా నడుస్తుందనీ ఒక రెండువందలు మటుకు పంపాడు.

చివరకు నాన్న ఏదీ తోచక, తనదగ్గరున్న మొత్తం కట్టేసారు. ఎలాగైతేనేం తమకొక సొంత ఇల్లు వస్తుందనీ, తన వంటిల్లు ప్రత్యేకంగా కావలసినరకంగా గట్లూ అవీ కట్టించుకోవచ్చనీ, దేవుడి కోసం అందంగా పూజా మందిరం తయారు చేసుకోవచ్చనీ కంటున్న కలలతో నాన్న అడగగానే అదీ శుక్రవారం పూట అయినా నాన్న అడగడమే తర్వాయిగా దేవదారు చెక్కల్తో తయారు చేసిన, అద్దె ఇంట్లో

పెట్టిన, పూజామందిరంలోని ఇత్తడి సింహాసనంలోని ఇత్తడీ, రాగి, వెండి దేవతా విగ్రహాలకు, గంగా చెంబులకూ నమస్కారాలు పెట్టి, గొలుసు, గాజులూ నాన్నకు ఇచ్చేసింది అమ్మ. ఎంత అమాయకురాలు అమ్మ! పిల్లలకోసం. అదికావాలి, ఇదికావాలి అని తప్ప తనకోసం ఏదీ కావాలని ఏనాడూ నోరు తెరిచి అడగదు. ఉద్యోగాలు చేస్తున్న కొడుకులు నాన్నకు ఏదో తమకు బుద్ధిపుట్టినప్పుడు డబ్బు పంపుతున్నామన్న వంక మీద ఆమె చేతిలో ఎప్పుడూ ఒక వందరూపాయలన్నా పెట్టి ఎరగరు - అయినా పిల్లలమీద ఈగవాలనివ్వదు. నాన్న ఎప్పుడన్నా విసుక్కుంటే పిల్లలనే సమర్ధిస్తుంది, మృదువుగా మాట్లాడుతూనే.

బోర్డు వాళ్ళు ఆ తరువాత రెండేళ్ళ వరకూ ఇంటి అలాట్ మెంట్ ఆర్డర్ పంపలేదు. నాన్న ఎన్ని ఉత్తరాలు రాసినా దేనికీ జవాబు లేదు, ఎప్పుడూ అనవసరపు అల్లర్లు పడడం ఇష్టంలేని నాన్న రిటైరయిన రాత్రే గవర్నమెంట్ బంగళా ఖాళీ చేసేసి, సామాన్లు అక్కడా ఇక్కడా పడేసి అప్పుడప్పుడు పిల్లల ఇళ్ళకి వెళ్ళి గడపడమూ, తనూ, భార్యా, ఆఖరి తమ్ముడు ఉండడానికి ఎక్కడో అద్దె ఇళ్ళు మారుస్తుండడమూ చేస్తూ ఎపటికప్పుడు చిరునామా మార్పుల గురించి బోర్డు వాళ్ళకి మామూలు ఉత్తరాలు కొన్ని రిజిష్టరు పోస్టులో కొన్ని ఉత్తరాలు రాసినా ఏ ఒక్క ఉత్తరమూ బోర్డులో పని చేసే ఒక బద్ధకస్తురాలయిన అమ్మాయి చాకచక్యం వల్ల ఫైలులోకి వెళ్ళక మొట్టమొదట నాన్న ఇ.యం.డి. కట్టినప్పుడు, నాన్న ఇచ్చిన ఆ పాత అడ్రస్సే ఉండేది ఆ ఫైల్లో.

ఎలాగో మొత్తం మీద, ఆయనంతట ఆయనే వెళ్ళి, ఆ ఇంటి ఎలాట్ మెంటు ఆర్డరు తెచ్చుకుని, ఇన్నాళ్ళకి అతికష్టం మీద అక్కడ తను ఇంట్లో గృహప్రవేశం చేసుకుంటున్నారు ఆరోజు.

ఆయన ఉద్యోగం చేస్తున్న రోజులనుంచి ఉన్న ఒక స్నేహితుడు ఆయన భార్యా పిల్లలూ నలుగురూ మాత్రమే వచ్చారు ఆ రోజుకి. ఆ స్నేహితుడికి వచ్చే జీతంలో నలుగురు పిల్లలని పోషించుకోలేని అవస్థలో 'ఒకరోజు భోజనం ఎక్కడయినా ఉంటే చాలనుకునే' ఆ మనిషి, ఆ రోజుకి సుష్టుగా భోజనం చేశాడు పెళ్ళాం పిల్లలతో. అలా ఎంత మందికో ఏదో విధంగా సాయం చేసేవారు నాన్న, తనపింతల్లి పిల్లలకి, సొంత అన్నయ్యలకి, వాళ్ళ పిల్లలకి, తన అక్కయకి ఏదో ఒక విధంగా డబ్బు పంపుతూనే ఉండేవారు రిటైరయ్యాక కూడా, తనకి చాలకపోయినా.

ఈ పరిస్థితుల్లో ఆయనకి ఇంటికి ఇన్‌స్టాల్ మెంట్లు కట్టడం గగనంగానే ఉండేది, ఆ సమయంలో పెద్దక్క శ్యామల, బావగారు శివరాం ఆయన్ని ఆదుకున్నారు. ముందేం ఉత్తరం రాశారోగాని, ఆయన రాసిన రెండవ ఉత్తరం ఒకటి పెద్దక్క దగ్గర తను చూసింది అనుకోకుండా దాన్ని బట్టి తనకి తెలిసిందేమంటే, ఆ ఇంటికి ఇన్‌స్టాల్ మెంట్లు అక్క బావగారే క్రమం తప్పకుండా కట్టేవారని, ఎప్పుడు ఏ డబ్బు వాళ్ళు ఎందుకు ఎప్పుడు పంపారో అకౌంటంతా రాసి, చివర్న ఆయన రాశారు, "మేమిద్దరం మీకు ఇద్దరికీ ఎలా కృతజ్ఞతలు చెప్పుకోవాలో తెలియడం లేదు. మీరేగాని ముందుకు వచ్చి ఆ సమయంలో ఆ ఇంటి బాధ్యత తీసుకోకపోతే, నేనీపాటికి ఆ ఇల్లు అమ్మేసి, మిగిలిన హౌసింగ్ బోర్డ్ వాళ్ళ లోనంత కట్టేసి, మిగిలిన డబ్బు ఏదో విధంగా ఎందుకో విధంగా ఎందుకో ఒక దానికి ఖర్చయిపోయి ఉండేది. అంతేకాకుండా నా కొడుకుల మీద ఎల్లకాలం ఆధారపడాల్సి వచ్చేది. మీ ఇంట్లో ఉన్నంత స్వేచ్ఛగా మరెక్కడా ఉండలేం మేము. తక్కిన పిల్లల చదువులకి కూడా మీరు సాయం చేశారు. మీ కుటుంబాన్ని దేవుడు పోషిస్తూ ఉండాలని. అన్ని విధాల ఆయురారోగ్యా ఐశ్వర్యాల్తో సుఖశాంతుల్తో ఉంచాలని ప్రార్ధిస్తున్నాను."

ఆ గృహ ప్రవేశం తర్వాత ఆ ఇంట్లో వాళ్ళు ఒక ఆరేళ్ళున్నారేమో. ఉన్నన్నాళ్ళూ సంతోషంగానే ఉన్నారు వాళ్ళిద్దరూ, తమ ఇల్లన్న ఆనందంతో చిన్న ఇల్లయినా ముచ్చటగా ఉండేది ఆఇల్లు, అమ్మ అనుకున్నట్లుగానే ఒక బెడ్‌రూం, డ్రాయింగ్ రూం, డైనింగ్ స్పేస్, బాత్, టాయిలెట్, ముందర ఒక వరండారో. ఇంటికంటే పక్కనున్న పెద్ద జాగా ఆకర్షణీయంగా ఉండేది. అందులో మరో పెద్ద ఇల్లుకట్టుకోవచ్చు. ముందర తులసికోటకట్టుకున్నారు ఆ జాగాలో. ఆ తర్వాత ఆ జాగాలో మామిడిచెట్టు, జామచెట్టు పనస చెట్టు, నేరేడు చెట్టు, అరటి చెట్లు వేసుకున్నారు. ఎక్కడెక్కడో, ఎవరెవరి ఇళ్ళ దగ్గర్నించో, నర్సరీలో కొనో రకరకాల రంగుల మందారపూలు,

నంది వర్ధనం పూలు, బంతిపూలు, పారిజాతం పూలు, మల్లెపూలు వగైరా మొక్కలు కూడా వేసుకున్నారు. చిన్న కిచెన్ గార్డెను కూడా. పచ్చిమిరపకాయలు, టమాటాలు, కాకరకాయలు, చిక్కుడు కాయలు, కరివేపాకు చెట్టు, ఏ సీజను కా సీజను మొక్కలు వేసుకునేవాళ్ళు.

పంచంతా మట్టి కొట్టుకుని, తోటలో పని చేసేవారు నాన్న. ఆ మట్టి సబ్బుతో గీరి గీరి వదలకపోతే, విసుక్కునేది అమ్మ - " ఎంత మట్టి చేస్తారో ఆ పంచ" అంటూ. నీళ్ళు పైకి ఎక్కడానికి టాంకు కట్టలేదప్పుడు. నీళ్ళు రావడానికి సమయమంటూ ఉండేది కాదు. మూడు నుంచి అయిదు దాకా ఏ తెల్లవారగట్లో నీళ్ళు పట్టడానికి నాన్న లేచేవారు. ముందర పెద్ద సిమెంట్ తొట్టిలోనూ, ఇంట్లో బాల్చీలు, బిందెలు నింపుకునేవాళ్ళు నీళ్ళు బాల్చీతో మోసి మోసి ఇల్లంతా తడిపేసి, చిన్న చిన్న గిన్నెల్లో కూడా నీళ్ళు పడితే "గ్లాసుల్లోనూ చెమ్చాల్లోనూ పట్టలేకపోయరా అప్పు తెచ్చినట్లు అలా నింపేస్తారేమిటి?" అని అమ్మంటే నాన్నకి కోపం వచ్చేది " కష్టపడి నీళ్ళు పడితే చిరాకు పడతావేమిటి? మెచ్చుకోవడం పోయి" అనే వారు ఆయన. మేం ఎవరం వెళ్ళినా మమ్మల్ని సాయం చేయనిచ్చేవరు కాదు. ఆయనే పట్టాలి నీళ్ళు.

పొద్దున్నే కాఫీ తాగే అలవాటు ఆయనకి. అమ్మలేవలేదని ఒకోరోజు పాలనుకొని, తోడుపెట్టిన పాలతో కాఫీ కలుపుకుని, ఆయన తాగేసిన రోజులు కూడా ఉన్నాయి. సాయంత్రం వార్తలు అవగానే "లక్ష్మీ - వార్తలయిపోయాయి" అని ఆయనంటే కాఫీవేళయిందన్నమాట. కోడళ్ళ ఇళ్ళల్లో తనకి కావలసినన్నిసార్లు కాఫీ వేళయిందన్నమాట. కోడళ్ళ ఇళ్ళల్లో తనకి కావలసినన్ని సార్లు కాఫీ వేళయిందన్నమాట. కోడళ్ళ ఇళ్ళల్లో తనకి కావలసినన్ని సార్లు కాఫీ అడగాలంటే ఆయనకి మొహమాటం అడ్డువచ్చేది.

రిటైరయ్యాక సామాన్లు ఎక్కడెక్కడో పెట్టేసి, వదిలేశాక, తనకి కొన్ని ఇచ్చాక, ఫర్నిచరు లేకపోతే కొత్తమంచాలు రెండూ, ఒక ఫేము సోఫా సెట్టు స్టీలు పుస్తకాల రాక్ చిన్న టీ.వి. గాద్రెజ్ బీరువా కొని పెట్టుకున్నారా ఇంట్లో తన పెన్షన్ డబ్బులతోనే. అన్నలు పంపే డబ్బు అక్కలకి, తనకి, అన్నగార్ల పిల్లలకి, మనుమరాళ్ళు, మనవలకీ మళ్ళీ ఖర్చుపెట్టేసేవాళ్ళు, చీరకని, బొమ్మలకని, వాళ్ళు ఆ ఇంటికి వెళ్ళిన కొత్తలో ఏ నలుగురయిదుగురో వచ్చారు ఇళ్ళల్లోకి. ఆ ఇంట్లో ఎప్పుడు శలవలు వచ్చినా పాతికమంది పైగా ఉండేవాళ్ళం. వరండాలో, డ్రాయింగ్ రూములో డైనింగ్ హాల్లో ఎక్కడ పడితే అక్కడ పడుకునే వాళ్ళం, బెడ్ రూం చాలకపోతే. అందరు కోడళ్ళు, కొడుకులు, కూతుళ్ళు, అల్లుళ్ళు, మనుమలు, మనుమరాళ్ళతో ఇల్లు కలకళ్ళాడుతూ ఉండేది. తర్వాత్తర్వాత అమ్మకి గాజులు గొలుసు కూడా చేయించారు నాన్న. ఆఖరి తమ్ముడు దుబాయినుంచి పెద్ద గొలుసుకూడా పంపించాడు. పెద్దక్క బావగారూ రిటైరయ్యాక, అమ్మా నాన్నకి దగ్గరే ఒక పెద్ద ఇల్లు కొనుక్కున్నారు. వాళ్ళ గృహప్రవేశానికి ముందర మూడు నెలలు పైగా అమ్మా నాన్నల దగ్గర అక్క బావగారు, వాళ్ళమ్మాయిలు ఇద్దరూ ఉంటే నాన్న ఎంత సంతోషపడ్డారో! ఎండలో నడిచి వెళ్ళి, అక్కకి ఏ పచ్చడీ, కూరో, మిఠాయిలో తను చేసినవి ఇచ్చి వస్తేగాని అమ్మకి కడుపునిండేది కాదు.

ఆ తర్వాత ఆయన కాన్సర్ తో బాధపడుతూకూడా ఎవరికి ఏ కష్టం ఉండకూడదని, అక్క ఆఖరి ఇన్‌స్టాల్ మెంటు కట్టాక, ఆ ఊరికి వచ్చి ఆ ఇంటి రిజిస్ట్రేషను కూడా కట్టి, సేల్ డీడ్ వగైరాలు పూర్తి చేశారు. కారులో పడుకుని వెళ్ళి, కోర్టు ముందర చెట్లక్రింద గట్టు మీద కూర్చోలేక కూర్చుని సంతకాల పని పూర్తిచేశారు. అప్పుడు చిన్నన్నయ్య హైదరాబాద్‌లోనే ఉండేవాడు. అన్నయ్యకి అప్పుడు ఉత్తరం తన కళ్ళముందర కనిపిస్తూంటుందిప్పటికీ - "నువ్వు సేల్ డీడ్ పని మొదలు పెట్టేవని తలుస్తాను నా పరిస్థితి రోజురోజుకీ దిగజారిపోతోంది. ఒక రోజు ఆలస్యం కూడా మనకి సేల్ డీడ్ దొరకడంలో ఇబ్బంది కలిగిస్తుంది. స్టాంప్ డ్యూటీ ఎంత కట్టాలి, సేల్ డీడ్ స్టాంప్ పేపర్ల మీద టైప్ చేయించడం, వగైరా కనుక్కోవాలి. సెక్రటరీనో, ఛైర్మన్ నో కలుసుకుని, ఒక తారీకు "ఫిక్స్" చేయించుకోవాళి. నువ్వు నాకు ఏ సంగతీ ఫోనులో చెపితే, రాజధాని ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో గాని, ఫ్లయిట్ లో గాని వస్తాను, నా ఒకనెల పెన్షన్ ఖర్చుపెట్టుకుని, ఎలాగో సీనియర్ సిటిజన్స్‌కి సగం ఫేర్ కనుక.

ఈ పనులన్నీ నేను.... లోపలే పూర్తి చేస్తే శాంతిగా ఉంటుంది నాకు. ఇంక నాకేమీ మిగిలింది లేదు. చావు భయమూ లేదు. నా

బాధ్యతలన్నీ నెరవేర్చాను - మీరందరూ స్థిరపడ్డారు ఒక్క ఆనంద తప్ప. పేరయితే పెట్టాను కాని, ఆనందం ఇవ్వలేకపోయాను దానికి, నేనేం చేయలేక పోయాను. ఈ నా బాధని మీరెవరూ తీర్చలేరు, నాతోపాటు బాధపడటం తప్ప. దేవుడే దాన్ని రక్షించాలి.

మీ అందరి దగ్గరకి వచ్చి కొన్నాళ్ళుండాలని ఉంది. శ్యామల, శైలజ, ఆనంద, హరి, నువ్వు, బాలకృష్ణ, పిల్లలు అందరూ జ్ఞాపకం వస్తున్నారు. కాని నాకున్న సమయం చాలా తక్కువ. మొదటి సంవత్సరం వరకూ బాగానే ఉన్నాను కాని హఠాత్తుగా పరిస్థితి దిగజారిపోవడం మొదలు పెట్టింది. రోజూ ఏదో ఒక బాధ. ఎక్కువ కాలం మంచం మీదే ఉంటున్నాను. నా పదో సంవత్సరం నుంచి నేను కష్టపడుతున్నాను. ఇప్పటికి మీరందరూ నన్నుచూసుకునే వేళకి నేను అలసిపోయాను. ఇప్పుడింక పూర్తివిశ్రాంతికావాలని పిస్తోంది."

అప్పటికి ఆయన ఢిల్లీలో పెద్ద సర్జయిన మూడో తమ్ముడు దగ్గర ఉండేవారు - పదేళ్ళుగా, ఆఖరి రోజుల్లో రాశారా ఉత్తరం. అక్కడే పోయారాయన. మరో నాలుగేళ్ళకి అమ్మ - పెద్దన్నయ్య దగ్గర పోయింది. నాన్నరాసినట్లు తన జీవితం ఒకటే ఇలా అయింది. తన భర్త పోయి పదేళ్ళయింది. ఒక్కర్తీ స్కూల్లో పని చేస్తూ పిల్లలిద్దర్నీ పెంచింది. కొడుకు బాంక్ లోన్ తో మేనేజ్‌మెంటు చదువుతున్నాడు. రెండోది ఇంటరు పరీక్షలిచ్చింది. అమ్మానాన్నల ఆ ఇల్లిప్పుడు తనదిగా అందరూ వదిలేశారు. అక్కడ ఉండలేక, అద్దెకిచ్చింది. అమ్మా నాన్నా వేసిన ఆ మామిడి చెట్టు, నేరేడు చెట్టు (నాన్న కర్మలు దానికిందనే చేశారు) పెద్ద తుఫానులో పడిపోయింది. చిన్న గేటు పక్కన పెద్దముద్ద మందారం చెట్టు మాత్రం పెద్దమానుతో గుబురుగా అలాగే ఉంది.

ఆయన కోరుకున్నట్లు అన్నలూ, అక్కలూ, తమ్ముళ్ళు అందరూ ఇళ్ళు కట్టుకున్నారు తనకి అత్తవారిచ్చిన ఇంటిజాగా ఉన్నా, ఇల్లు ఎప్పుడు కట్టుకుంటుందో తెలీదు. కొడుకే ఉద్యోగం చేసి కట్టాలి.

డాక్టరు తమ్ముడు ఢిల్లీ పోష్‌లొకాలిటీలో అయిదుగదులున్న, ఆధునిక హంగుల్తో, పెద్ద ఇల్లు కట్టుకుని, ఇవాళ గృహప్రవేశానికి రమ్మని ఫోన్ చేశాడు.

తనకి తెలుసు - ఆ గృహప్రవేశం అమ్మా నాన్నల గృహప్రవేశంలాగ కాక, ఎంతో ఘనంగా అందరూ వచ్చి, కన్నుల పండువుగా అవుతుందని ఫోన్‌లో ఎంత బాధపడ్డాడు వాడూ అమ్మా నాన్నలని తల్చుకుని - వాళ్ళుంటే ఇంత పెద్ద ఇల్లు చూసి ఎంతో ఆనందపడేవాళ్ళో అనీ!

ఆనందంతో కన్నీళ్ళు కారాయి ఆనందకి.

సరిత వచ్చి, "పెద్దనాన్నగారు ఫోన్ చేశారు, టిక్కట్లయి పోయాయి ఢిల్లీకి. నువ్వు, నేను, దొడ్డమ్మా, పెద్దనాన్నగారు, అక్క వెళుతున్నాం" అని అంటూంటే, కళ్ళు తుడుచుకుని లేచింది ఆనంద.